॥ भीष्म उवाच ॥ स तथोक्तस्तदा राजन्नृषभेण महात्मना । सुमित्रोपनयत् क्षिप्रमाशां कृशतरीं ततः ।
एवं त्वमपि कौन्तेय श्रुत्वा वाणीमिमां मम । स्थिरो भव महाराज हिमवानिव पर्व्वतः ।
त्वं हि प्रष्टा च श्रोता च कृच्छ्रेष्वनुगतेष्विह । श्रुत्वा मम महाराज न सन्तप्तुमिहार्हसि । ४०१५
इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्व्वणि राजधर्म्मानुशासनपर्व्वणि ऋषभगीतासु अष्टाविंशत्यधिकशततोऽध्यायः ॥ १२८ ॥

॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ नानृतस्येव पर्य्याप्तिर्म्ममास्ति ब्रुवति त्वयि । यथा हि स्वात्मवृत्तिस्तस्तथा तृप्तोऽस्मि भारत ।
तस्मात् कथय भूयस्त्वं धर्म्ममेव पितामह । न हि तृप्तिमहं यामि पिबन् धर्म्मामृतं हि ते ।
॥ भीष्म उवाच ॥ अत्राप्युदाहरन्तीममितिहासं पुरातनं । गौतमस्य च संवादं यमस्य च महात्मनः ।
पारिपात्रं गिरिं प्राप्य गौतमस्याश्रमो महान् । उवाच गौतमो यच्च कालं तमपि मे शृणु ।
षष्टिं वर्षसहस्राणि सोऽतप्यद्गौतमस्तपः । तमुग्रतपसा युक्तं भावितं सुमहामुनिं । ४०२०
उपायातो नरव्याघ्र लोकपालो यमस्तदा । तमपश्यत् सुतपसमृषिं वै गौतमं तदा ।
स तं विदित्वा ब्रह्मर्षिर्यममागतमोजसा । प्राञ्जलिः प्रयतो भूत्वा उपविष्टस्तपोधनः ।
तं धर्म्मराजो दृष्ट्वैव सत्कृत्यैव द्विजर्षभं । न्यमन्त्रयत धर्म्मेण क्रियतां किमिति ब्रुवन् ।
॥ गौतम उवाच ॥ मातापितृभ्यामानृण्यं किं कृत्वा समवाप्नुयात् । कथञ्च लोकानाप्नोति पुरुषो दुर्लभान् शुचीन् ।
॥ यम उवाच ॥ तपः शौचवता नित्यं सत्यधर्म्मरतेन च । मातापित्रोरहरहः पूजनं कार्य्यमञ्जसा । ४०२५
अश्वमेधैश्च यष्टव्यं बहुभिस्त्वाप्तदक्षिणैः । तेन लोकानवाप्नोति पुरुषोऽद्भुतदर्शनान् ।
इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्व्वणि राजधर्म्मानुशासनपर्व्वणि ऊनत्रिंशदधिकशततोऽध्यायः ॥ १२९ ॥

॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ मित्रैः प्रहीयमाणस्य बहुमित्रस्य का गतिः । राज्ञः सङ्क्षीणकोषस्य बलहीनस्य भारत ।
दुष्टामात्यसहायस्य च्युतमन्त्रस्य सर्व्वतः । राज्यात् प्रच्यवमानस्य गतिमग्र्यामपश्यतः ।
परचक्राभियातस्य परराष्ट्राणि मृद्नतः । विग्रहे वर्त्तमानस्य दुर्ब्बलस्य बलीयसा ।
असंविहितराष्ट्रस्य देशकालावजानतः । अप्राप्यञ्च भवेत् सान्त्वं भेदो वाऽप्यतिपीडनात् । ४०३०
जीवितन्त्वर्थहेतुर्व्वा तत्र किं सुकृतं भवेत् ।
॥ भीष्म उवाच ॥ गुह्यं धर्म्मज्ञ माप्राक्षीरतीव भरतर्षभ । अपृष्टो नोत्सहे वक्तुं धर्म्ममेतं युधिष्ठिर ।
धर्म्मो ह्यणीयान् वचनाद्बुद्धिश्च भरतर्षभ । श्रुत्वोपास्य सदाचारैः साधुर्भवति स क्वचित् ।
कर्म्मणा बुद्धिरूपेण भवत्याढ्यो न वा पुनः । तादृशोऽयमनुप्रश्नः संव्यवस्यः स्वया धिया ।
उपायं धर्म्मबहुलं यात्रार्थं शृणु भारत । नाहमेतादृशं धर्म्मं बुभूषे धर्म्मकारणात् । ४०३५
दुःखादान इह ह्येष स्यात्तु पश्चात् क्षयोपमः । अभिगम्य मतीनां हि सर्व्वासामेव निश्चयः
यथा यथा हि पुरुषो नित्यं शास्त्रमवेक्षते । तथा तथा विजानाति विज्ञानमथ रोचते ।
अविज्ञानादयोगो हि योगो भूतिकरः परः । अशङ्कमानो वचनमनसूयुरिदं शृणु ।
राज्ञः कोषक्षयादेव जायते बलसंक्षयः । कोषञ्च जनयेद्राजा निर्ज्जलेभ्यो यथा जलं ।
कालं प्राप्यानुगृह्णीयादेष धर्म्मः सनातनः । उपायधर्म्मं प्राप्येमं पूर्व्वैराचरितं जनैः । ४०४०